

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden kedden egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 fittal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadjatik.

Pérez- és értéküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,
a lap szellemi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
czimzendő.

A hirdetési díjazabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János; Berde Áron, Szentgyörgyi József, Vörös Sándor,**
felelős szerkesztő: **Szabó Sámuel,**

Tartalom: Beszélgetés az új erdőtörvényről. V. e.—s. — Minő szőlőfajokat ültessünk. Gábor József. — Mikor kell a gabonát aratni. — A paták és csülkők gondozása. Rösztler Károly. — Egyveleg. — Értesítés az állati betegségekről. — Vidéki gazd. tudósítások: Baróth, N.-Pestény. — Üzleti heti szemle. — Piaci árak — Hirdetések. —

Beszélgetés az új erdőtörvényről.

V.

Első czim I. fejezet (folytatás). A feltétlen erdőtalajról, erdőégés és rovarpusztításról stb.

Erdész Nó! Mitéle könyvecskét hoz bíró uram?

Bíró Hát az erdőtvényt. Mult héten a városban járván, megvettem. Hiszen csak 50 kr.

Erdész Hát olvasott-e már belőle valamit?

Bíró Igen ám s akadt is kérdeni valóm azonnal. A 4-ik §. azt mondja: „Az irtás tiltatik oly erdőkben, melyeknek eltávolítása által a futó homok terjedésének út nyitnatnék, vagy melyeknek talaja másnemű gazdasági mivélésre (szántóföld, rét, kert vagy szőlő), állandóan nem alkalmas. Az ily talajon álló erdők feltétlenül fenntartandók.“ A multkori beszélgetésünk alkalmával azt tetszett mondani, hogy oly erdők, melyek szomszédos területeket a pusztulástól védnek: véderdőknek nevezetnek. Hát a futóhomokon állók nem ilyenek-e?

Erdész De én részéről azokat is véderdőknek tartom.

Bíró Hát miért nem tiltja meg a futóhomokon álló erdőkben a tarvágatást.

Erdész Azért, mert a hol erdő áll a futóhomokon, ott a korhadékréteg és az erdő egy részének fennhagyása a letarolt részt eléggé megvédi, míg a felújítás megtörténik. Felújítás alatt fiatal erdő létrehozását értjük, az öregnek vagy jobban mondva a vágásra érett erdőnek helyén.

Bíró Hiszen magától is erdő lesz ott, ha levágjuk a régit, mert a tőkék s a gyökerek kihajtanak.

Erdész Ki bizony, de csak a fiatal lombfákéi; milyen a tölgy, bükk stb.

A fenyők s általában az ugynevezett tűlevelű fák gyökérről és tőkéről nem szoktak kisarjadzani. De a vén lombfák sem; vagy ha eresztenek is sarjakat, csak eserjés növésű törzsek lesznek azokból.

Azért a lábass vagy szálerdők, melyek rendszeren 80 söt két ennyi évesek is szoktak lenni levágáskor, nem lehet sarjadékról, hanem vagy csak magról, vagy pedig ültetett csemeték által felujtani. Az erdő vetése ritkán történik kézből; de a tölgyerdők megtelepítésénél jól szokott sikerülni, ha akár barázdába, akár kapa után makkot vetünk úgy, miként a paszuly fészkelés történik. Azon fanemeknél, melyek fiatal korban megkívánják az anyafák védelmét, — pl. a bükk — fokozatos velő vágással történik szálerdő felujtása.

Okkal-móddal a felujtásnak mindezen módja alkalmazható a futóhomokon is; azért a törvény ezen csak az irtást tiltja meg (4. és 6. §.) nehogy a homok és a szél megkezdhesse s csupaszon maradjon.

De nemcsak a futóhomokon, hanem általában minden oly területen, a mely másnemű gazdasági mivélésre állandóan nem alkalmas, tiltja a törvény tuskók és gyökerek, vagy egész erdő kiirtását. Mert ezen, ugynevezett feltétlen erdőtalaj termőképességét csak az erdő képes megtartani lombmenyezete és évenként elhullatott levelei, galyai s többféle által, melyek a talajt trágyázzák. Ily helyeken az erdők letarolása és kiirtása vagy a vágás kiméletlen legeltetése folytán a talaj, a termőföld örökre megsemmisül, vagy csak aránytalan költséggel és évtizedek során hozható megint jó állapotba. Az államb hatalom és törvényhozás pedig nem nézheti el a nemzeti vagyonnak szándékos megsemmisítését sem a jövődöbéli nemzedek érdekében, sem az állam pénzügyi megkárosítását az adóalap megsemmi-

sítéseáltal meg nem engedheti. A mit Isten csak erdő szánt s az ember jobbal helyettesíteni nem tudja, az maradjon erdőnek. Így vették annak hasznát őseink, a mennyiben az országot az erdők lakásra alkalmassá tették; így vegyék annak hasznát ivadékaink is; ne vágjuk el a fát, az élet, a megélhetés fáját alattuk, a feltétlen erdő talaj megsemmisítése, a hegységek éktelen kopárrá tétele által. Hisz intő példát nyújt e tekintetben Palestina, Görög, Spanyol s más déli országok némely vidékei, melyek az erdők kipusztítása miatt kopárok és lakhatatlanok lettek.

Ha az ily feltétlen erdőtalajon az erdő kivágatik, azt a birtokos legfeljebb hat év alatt beerdősíteni köteles. (5. §.) Természes, hogy a véderdőkre is érvényesek ezen határozatok, mert azok egyszermind feltétlen erdők is. Az ily erdőkben a legeltetés vágásokban és fiatalosokban mindaddig tilos, míg a marha a fáknak, sarjadékokban, vagy a talajban kárt tehet.

A véderdőkben és a futóhomokon almot sem szabad gyűjteni. (8. §.)

Biró Hát ki is gyűjti az almot az erdőn?

Erdész Hát ha itt nálunk nem is szokás az biró uram; de szokás a sváboknál, a kik jobban hasznát tudják venni mindenféle trágyaszernak, mint mi. Azok már rég felismerték az erdei harasztokat, száraz lombnak trágyaértékét és nem lévén mindig elég szalmájuk a trágya szaporítására, a marha alá a helyett az előbb megnevezett erdei anyagokat hintettek az istállóba, a mit erdei alomnak neveznek. De ezen alomnak az erdőből való elhordogatása folytán Németországban a helységek közelében igen sok helyen úgy elsoványodott a föld, hogy a fák nem akartak s nem akarnak többé nőni, hanem az egész száradni, kiveszni indul. Ezért tiltja meg az új erdőtörvényünk az erdei alom szedését a véderdőkben, melyek fenntartása az erdei rend legfőbb feladata. —

Ugyanezen fejezet határozatokat és intézkedéseket tartalmaz, hogy az erdei tüzesetek emberi vigyázatlanságból való keletkezése megakadályoztatva legyen s a keletkezett égések lehető korán elolthatók legyenek.

Biró Mind fel kellene kötni az ilyen erdőgyújtogatókat!

Erdész Magam is azon nézetben vagyok a szándékos erdőgyújtogatókra nézve; de hányszor történik vigyázatlanságból, pajkosságból! Hány gyerkőcz volt már csak a helységünkben is erdőgyújtó, többnyire akaratlanul. Hányszor gyújtják fel a pásztorok, szomszédos rét birtokosok az erdő szélét, hogy a legelőt, a kaszálót nagyobbítsák. Nem a legbüntetésre-méltóbb lelkiismeretlenség, gonoszság-e ez?! Azért is a törvény (9. §.) minden idegennek tiltja, hogy az erdőn, vagy annak közelében 100 méternyi távolságon belől tüzet rakjan. Azóban erdőöröknek, favágóknak, köfajtóknak és nyájörző pásztoroknak megengedi, hogy azon területeken, hol dolguk van, kellő óvatosság mellett tüzet rakhassanak, kivéve oly helyeket, hol az erdőbirtokos a tüzgerjesztést világosan megtiltotta. Száraz időben pedig az erdőrendészeti hatóság a tüzelést az erdőn egészen megtilthatja

A tűz helye körül minden éghető anyagot el kell tisztítani és mielőtt azt a tüzgerjesztő ott hagyná, főkéletesen ártalmatlaná tenni, eloltani, a mi földdel való betakarással eszközölhető. Nevezetes a törvény azon intézkedése, hogy a ki erdőben (pl. átutaztában) tüzet talál tartozik azt eloltani s ha azt nem teheti, az esetet az utjában eső legelső ház lakosának tudtára adni, kik erről az erdőbirtokost, annak tisztjét vagy csőszét, vagy a falusi birót értesíteni tartoznak. (11. §.)

A mint a szolgabiró, vagy városokban rendőrkapitány, más községekben pedig a községi elöljáró híret veszi az erdőégésnek, köteles azon község lakóit, melynek határában az erdő ég, oltásra kirendelni. Ez utóbbiak pedig tartoznak a községi elöljáróval együtt az oltáshoz szükséges szerszámokkal, ugymint csákánnyal, kapával, baltával s b. tüstént az erdőégés színelhelyére sietni s az ott lévő erdőtiszt vezetése alatt az oltáshoz látni. Ha pedig ilyen ott nincs jelen, akkor a szolgabiró vagy a városi rendőrkapitány, vagy pedig a falusi biró köteles az oltást vezetni.

Biró De hát tudni is kellene ám ahhoz!

Erdész Igen ám biró uram; de ha megakarja tanulni, vegyen meg egy erdővédelem tant s abban az erdőégés különböző nemeit és oltási módját egyszerűen és világosan leírva találja.*)

Az égés helyét, különösen az eloltott tűznek szélein, még egy, vagy ha szükséges több napig is őrizni kell, a mig félni lehet, hogy a lappangó paráztűz újra fellobbanhatna.

Biró Hát aztán kap az oltó nép valami jutalmat fáradságáért?

Erdész Biz az nem kap biró uram! De ezen ne is csodálkozzék, hisz eddig is úgy volt. Hiszen nem is kellene a népnek nógatást várni, hanem saját jószántából sietni az oltáshoz, mert nem csak erdőbirtokosnak van az égésben kára, hanem az egész országnak; de leginkább a községnek, melynek határában történik. Honnan hoz aztán száraz ágat a szegénység, ha elég az erdő? S gondolják meg a jó módúak is, hogy az erdőbirtokostól a község is sok segélyben részesült. Nem adott-e a volt földes ur a jobbágyok felszabadítása után is egy s más leégettnek segélyt épület-fában, nem adta-e azt legalább csekélyebb áron a rendesnél? Nem hozzá folyamodik az ekklezsia is egyszer máskor oly gerendáért, egy kapufélfáért az iskola vagy templom számára? Csak legyenek a község lakosai is méltányosak! Aztán a legtöbb erdőégés éppen a községi lakosok vigyázatlanságából, sőt — valjuk meg az igazat — gyakran rossz akaratából ered. Maga rendjén van hát, hogy az összeség hozza helyre az egyesek hibáit, hogy a jobbak annál inkább vigyázzanak a semmirevalókra, megakadályozzák azok rossz szándékát, vagy legalább ne halgassák el a tett okozóját, ha tudomására jutnak. Neha még furcsább eredete is van az erdőgyújtásoknak.

Ismertem egy jó lelkű erdőbirtokost, a ki erdőégések alkalmával egyszer-kétszer pálnkát osztott az oltóknak. Mielőtt

*) Az erdővédelem körvonalai. Irta Fekete Lajos erd. akad. tanár, Selmecezen. Kiadja Joerges Ágoston özvegye. 1877. Ára 40 kr.

aztán következése? Az, hogy vasárnaponként gyakran meggyult az erdőn a giz-gaz mert néhány naplopó pálinkás oltókalakát akart csinálni. Hát ha még napszámot is fizetnének e könnyű munkáért?

De nem kevesebb kárt tesznek az erdőn a rovarok.

Biró (Csodálkozva) Micsodák?!

Erdész A rovarok. Így nevezi a természetrajz öszszesen a bogarakat, lepkéket vagy pillangókat, darázsokat, méheket, legyeket, pajodokat, vagy csimazokat, hernyókat stb.

Biró Hisz azok férgek!

Erdész Férgek alatt megint mást ért a tudomány. Ezeknek lábok nincs; idetartozik a földi giliszta, az ember belében lakó giliszták, a vérszipó stb. De ezek nem ártanak az erdőknek. A rovarok közt azonban sok a káros. Így a fák leveleit lerágó hernyók, melyekből a lepkék lesznek. A lepketojásból kikelő állat pedig megint nem egyéb mint hernyó. A cserebogár is lerágja a fák levelét, de sokkal többet árt a fiatal csemetéknek a csimaz, melyből a cserebogár lesz. A cserebogárnak a földbe rakott tojásából pedig lesz a pajod v. csimaz. A számos ártalmas rovar közül még csak a szűféléket említem meg, ezek kis buza szem, vagy még ennél is kisebb, néha csak mákszem nagyságu bogarak, melyek a fába, leginkább a fa és héj közt csatornákat rágunk s annak oldalában rakják tojásaikat vagy petéiket. Egy anya rak 50—100 petét is. Mindenikből egy kis nyű lesz, mely a fa és héj közt hosszú csatornát rág magának. Képzheti biró uram, hogy mily szaporák e rovarok, ha minden párból 30,100 sőt több pár is lesz évenként. Egy párból keletkezett ivadék két év alatt egy és több száz ezerre felszaporodhatik s így több nagy fát megölni képes. S ha ez így megy az egész erdőben, akkor az elszaporodó rovarok rengeteg erdőt képesek néhány év alatt mind egy szálíg elpusztítani.

Biró Hát valóban fordult elő ilyen eset?

Erdész Hisz alsóbb vidékeken a tölgy erdőt két három esztendőn át egymás után falja le a hernyó.

Biró De azért még sem halnak el a fák! Ujra kizöldülnek.

Erdész Hiszen ha biró uramnak is elveri a jég a török-buzáját, még nem megy mindjárt tönkre; ha el hull egy tehe-ne, veszen mást helyette, de azért megérzi a veszteséget s nem tesz anyit félre, mint más évben, hanem a készből pótolja. Így van a fánál is. Jó évben vastagodik, rossz évben kevesebbet rak félre jövőre s ha hernyók lerágják, akkor az előbbi évben gyűjtött s részben törzs vastagodására szánt tartalék anyagokat kénytelen az újra való kizöldülésre felhasználni. Ha ez többször ismétlődik, a fák ki is száradnak. Számos példa van rá, hogy a hernyók az erdőt oly mennyiségben lepték el, hogy annak talaját arasznyi vastagon fedte a hernyó-gané! Itt aztán a fák elpusztulásán csodálkozni nem lehet! Különösen veszedelmesek a rovarok a fenyveseknek. A szemerke vagy jegenyefenyőt (*Albies excelsa DC. Die Fichte*) egy szűfajta némely években úgy meglepi, hogy száz meg száz hold tökéletesen kiszárad!

A múlt évtized elején Mármaros megyében sok ezer hold lett a szű áldozata. Gallicziában, Csehországban, Szász és Bajor országban több száz ezer

hold ment így tönkre néhány év alatt. 1874-ben a Cserna havasról Gallicziába betekintve magam is láttam egy tekintetre mintegy 40,000 hold, szű által elpusztított fenyvest.

Sokkal fontosabb ezen veszedelem, mint azt hinni szokták. Az ártalmas erdei rovarokról már egész könyveket irtak.*) Szükséges volt tehát, hogy a törvényhozás a rovar károk elterjedésének megakadályozását is illően felkarolja.

Azért a törvény elrendeli, (14. §.) hogy az erdőbirtokosok az erdei rovarok pusztításai, vagy azok terjedésének megakadályozására, az erdőrendészeti hatóságoknak intézkedéseit végrehajtani tartoznak. A közigazgatási bizottságnak — mely az első fokú erdőrendészeti hatóság — ez irányú intézkedéseit a birtokosnak fellebbezés esetében is azonnal fogamatba kell venni; kivéven, ha az erdő kivágása rendeltetett volna el, mely esetben annak végrehajtását a fellebbezésre a ministeriumtól leérkezendő válasz megkapásáig lehet halasztani. Ha az erdőbirtokosok a közigazgatási bizottság meghagyásának a kiszabott idő alatt eleget nem tesznek, a szükséges munkálatokat az erdőfelügyelő a késedelmeskedő birtokos költségére végrehajthatja. Ha több erdőbirtokos érdeke van védve ily munkálatok által s a költségek nagyok, akkor azokat az erdőtulajdonosok a megvédett területek arányában kötelesek hordozni. De a kivetett költségnek a megvédett terület egy évi adóját meghaladni nem szabad.

Biró Hát ha az elkerülhetetlen költségek e mértéket túlhaladják, akkor a fölösleget ki fizeti?

Erdész Ez ugyan nincs kitéve a törvényben, de más nem fizetheti, ha a költségeknek valóban kiadatni kell, mint az állam.

Nagyobb veszély esetén a községek tömeges közreműködését is igénybe lehet hivatalból venni.

Biró S megint ingyen, mint az erdőégés oltásánál.

Erdész Nem. Ez esetben a helyi munkabérek meg térítetnek. (15. §.)

Végre e fejezett jutalmat ad azon erdők birtokosának, kik erdeiket rendszeres gazdasági terv szerint kezelik.

Biró És miből áll e jutalom?

Erdész Abból, hogy a közigazgatási költségek fedezésére kivetett adópótlék alapjául ezen erdők egyenes adójának csak fele vétessék.

Biró S mi a célja e kedvezménynek?

Erdész Hogy az erdők célszerű kezelése előmozdittassék. E kedvezmény két okból méltányos: először, mert az egész vidék, az egész ország érdekében kívánatos az erdőknek rendszeres és okszerű kezelése; másodsor, mert ez jelentékeny költséggel is jár s e költségötletet kívánata törvényhozás is e kedvezményel apasztani.

(Folytatása köv.)

e. -- s.

*) Magyarban Fekete L. Erdészeti rovartan. Semecz, 1878. Kaphato szerzőnél Postán megküldve 4 frt.

Minő szőlőfajokat ültessünk?

Arra a kérdésre, hogy bizonyos vidékeken, új szőlők be-telepítésére, minő fajok legalkalmasabbak? csak 3—4 faj megnevezésével felelni alig lehetséges; függ ez az egyéni meggyőződéstől is, de a legcélszerűbbnek megválasztása egyedül csak a helyi körülmények helyes számba vétele mellett lehetséges.

Káros tolakodás tehát, midőn némely emberek néhány szőlőfaj előnyeit saját kis körükben, legtöbb esetben azonban csak hallomásból vagy olvasásból valamennyire megismerték s azt derűre-borura az egész világnak diktálják.

A szőlőfajok megválasztásánál mindig az az első kérdés: minő célra akarunk ültetni? t. i. gyümölcsül való eladásra vagy borkészítésre? Ha a gyümölcs értékesítésére van több kilátásunk: oly fajokat kell ültetnünk, melyek nagy tömegűek s mind a mellett kellemes asztali szőlők, könnyen szállíthatók és eltarthatók. Ilyenek pl. az erősebb héjú gyöngyszőlők (Chasselas), szagosak (muskotály) és hosszú szemű téli szőlők (kecske cseesüek).

Ha bortermesztés a célunk: azt kell számba vennünk, hogy saját házi szükségletünkre, vagy eladásra kívánunk termelni. Saját szükségleteinknél csak a magunk izlése határoz, mit mások által szabályoztatni nem engedünk. Ha pedig eladásra ültetünk: minden nevezetesebb borvidéknek megvan saját borjellege, mit a helyi körülmények, pl. éghajlat, fekvés és talaj eltérő befolyásán kívül főképen az ott legnagyobb mennyiségben tenyésztett szőlőfajok okoznak.

Mikor valamely vidék borjellege már nagyobb fogyasztó közönség előtt ismeretes és kedvelt s annál fogva azon vidék bora eléggé keresett: oda kell törekedni, hogy azon borjelleg az ott idegen s kívált rossz szőlőfajok kipusztítása és a főfajok szaporítása által tisztáztassék és nemesítettessék.

Leghelyesebb eljárás lenne, hogy az egyes s eltérő jellegű borvidékeknek a tenyésztendő szőlőfajok ne a másik világ részről ajánlatnának, hanem azon borvidék termelői maguk közt összegyűlvén, az egész vidék szőlőfajait átvizsgálják s önmagok határozzák el az ott nagyban termelendő szőlőfajok sorrendjét.

Lehetnek és vannak is szőlőfajok, melyek bizonyos vidéken ismeretlenek ugyan, de az ott levő fajoknál hasznosabbak volnának, hanem mindaddig, míg ezek hosszas kísérletek után valamely vidéken a meglévőnél kézzel foghatólag jobbnak nem bizonyultak: nem szabad a meglévő s már ismert fajtól eltérni.

Ezért minden nevezetesebb borvidéken égető szükség egy oly kísérleti szőlő felállítása, melybe minél több szőlőfajból egy pár sort ültetve, azok a legrövidebb csapós metszéstől a leghosszabb szálvesszős miveletig állandóan műveltetnének. Ezen kísérleti szőlőben azután a termés kezdetétől minden faj szőlő termése minden művelet mellett, cukor és savany tartalomra nézve külön meghatározatnának és minden évben pontosan egy állandó könyvbe bevezettetnének, melyből 10—15 év múlva világosan kitűnnék, hogy az ottani éghajlat és talajviszonyok mellett: melyik szőlőfaj és műveleti

eljárás az, mely legtöbb és legjobb bort ad. Magától értetik, hogy a kísérleti gyűjteményben azon vidékbeli szőlőfajoknak is jelen kell lenniük.

Ezen állandó könyvben rovat nyitnának a szőlőfajok azon különös természetének is, hogy a hideg, meleg és a penész gombák támadásainak, melyik miként képes ellent állani s a virág elrugására és a bogyó rothadására melyik bir nagyobb hajlammal?

Az ily kísérleti szőlők lennének hivatva valamely borvidék meglévő szőlőfajait és megszokott művelet módját hasznosabbá átváltoztatni. De ezek is csak halhatatlan testületek által állandó terv szerint berendezve és hosszú időn keresztül, szigorú pontossággal kezelve nyújthatnának megbízható utat.

Addig tehát, míg hiteles kísérleti szőlők biztos irányt nem mutatnak, bármely vidéken is felette hibás eljárás a helyben már ismert jó faj szőlők elhanyagolása és az idegen ismeretlen szőlőfajok után való kapkodás csak azért, hogy azok egészen más viszonyú vidéken bővebben tenyésztetnek, mert már eddig is több eset fordult elő, midőn az efféle meggondolatlan fellelkesedés miatt 8—10 évi kárán okult a magyar ember?

Bármely vidéken is azonban, csak 1—2 fajra szoritkozni nem tanácsos, mivel az időjárás nem minden fajnak kedvez egyaránt és a csak egy faj ültetésénél gyakran ki tennők magunkat azon eshetőségnek, hogy az általános középtermés helyett, egészen termés nélkül maradnánk.

Azt a 3—4 fajt, melyet ültetésre kiválasztottunk minden esetre hasznosabb tisztán külön ültetni, mert a sok fajtól össze kevert egyes borok jellegtelenek. Továbbá a különféle fajú szőlőkből szűrt mustok anyagainak egymástól eltérő összetétele az erjedésre is gátlólag hat. Végre azért is célszerű a fajok elkülönítése, mivel e nélkül a különböző időben érő szőlők helyes szüretelés kivihetetlen, míg a külön ültetett szőlő érésük szerint egyik előbb, másik utána sorban szedhetők le az érés bekövetkezése szerint.

Oly vidékeken: nagyobb folyó vizek és vasutak mellett, hol jövőre a szőlőnek gyümölcsül való eladására kilátás lehet, tanácsosabb oly fajokat választani, melyek gyümölcsül is bornak is egyaránt használhatók pl. a fehér és piros gyöngyszőlő (chasselas), szilváni, piros bakator, muskotályok, Oportó (portugizi) stb.

Érdiöszeg.

Gábor József.

Mikor kell a gabonát aratni?

Gazdászati szempontból tekintve inkább valamivel korábban, mint későn.

A tulságos korai aratásnak, t. i. midőn a szár még zöldes és a gabona magvak legnagyobb része tejes, az a hátránya, hogy azok összeaszznak, szorulttá lesznek, tehát mind térfogatban, mind pedig súlyban tetemesen veszítenek. A szalma ugyan értékesebb leend, de kinek jutna eszébe, szalma takarmányért a gabonatermést elrontani?!

Ennek ellenkezőjével, t. i. a késői aratással már gyakrabba találkozunk, pedig ez ópen olyan nagy hiba, mint a ko-

rai aratás. Az aratás elkésett, midőn a szalma tökéletesen érett, száraz — a növény szárában minden nedvkeringés megszűnt s a sejtek légszárazzá lettek, — a magvak keményre száradtak, vagy mint nevezni szokták: *agyonérettek*.

A késői aratásnak nagy hátránya első sorban a learatás és behordás ideje alatt mutatkozik a több-kevesebb magkihullásban, mely nemesen bőven tesz annyit, mint a vetőmagmennyeisége. Hogy ezen állítás nem nagyított, tanúsítja az ilyen agyonérett gabona után alászántott tarló kizöldülése, az ugynevezett *vdvetés*, melyről a mély, televénydús alföldi talajokon gyakran jó középtermést aratnak. Ez ugyan nem igazolható okszerűtlenség, de való. A tulérett gabona kalászainak nagyrészt kicsépelik a madarak. Kiváló ügyességet fejt ki e műtétben a veréb és vadgerle, midőn szárnyaival megcsapdossa a lehajlott kalászokat, hogy a mag földre hullván, kényelmesen felszípegethesse.

Melyik gazda ne tudná, hogy a tulérett gabonának magva értékeletenebb, mint a rendes időben learatotté! Tudományos vizsgálatok és észleletek bizonyítják, hogy a gabonamagvak tökéletes érettségük előtt 4 héttel már cukrot és tejnedvet tartalmaznak s ezen anyagok mindinkább szilárdakká lesznek, mert a cukor fokozatosan liszté, a tejnedv pedig kéreggá és a csira anyagává változik át. Amint ezen átváltozás megtörtént — körülbelül 2 héttel az agyonérés előtt — mind lisztben, mind sikerben leggazdagabb a gabona. Ezen időpontban legsúlyosabbak a magvak és az őrlés alkalmával legtöbb finom lisztet és legkevesebb korpát adnak, mert őrléskor a kéreg tisztán leválik a ragacos sikerről, de az agyonérett gabona magkérgé durva, a siker pedig oly erősen köti össze a tulajdonképeni liszt- vagy anyaggal, hogy a malomkö tökéletesen el nem választhatja s nagyrésze a kéreggel együtt a korpás zsákba hull, de lisztje sem tökéletes fehér. Ez fő oka, hogy az idejében learatott, vékony fényeskérgű gabonát mindig jobban megfizetik, mint a tulérett, halovány durva kérgűt.

Végre az elkésett aratásból az a hátrány is származik, hogy a megfásult szalma csekély takarmányértéket képvisel. A célszerű aratási idő meghatározásához szükséges, hogy az érési fokozatot figyelemmel kísérjük. Miután tapasztalásból származott közmondás, hogy: „inkább 2 nappal előbb mint később arassunk“, tehát a nagyobb kiterjedésű gazdaságoknál is, — hol már az elvetés és ezzel kapcsolatban az érés sem esik egy időre, — van még elég idő az agyonérés meggátlására. Munkatorlódás következtében az aratásban megkésített — kissé tulérett — gabonát hagyjuk vetőmagnak, vagy jobban mondva, a vetőmagnak szánt területet legutoljára arassuk.

Az egyes gabonanemekre nézve megjegyzendő, hogy:

A buza akkor érett, midőn magva már nem teljes, de az ujjak közt viaszszerűleg üszenyomható. A szár kalásza alatt szalmasárga. A tulérett buza kalászhai lefelé konyulnak, magházai szétnyilván, a magvak könnyen kiperegnek.

A rozsnak aratási ideje akkor érkezett el, midőn a magvak annyira megkeményedtek, hogy két köröm közt csucsban nyomva, meghajlanak ugyan, de el nem törnek.

Az árpánál a mag és kalászszálkának egyenlő fehérsárga színűnek kell lenni. Hogyha a kalász már lehajlik és szákhai merőlegesen elállnak, tulérett, nyakban könnyen letörnek s magja kihull az aratásban; kissé megkésített árpát mindig tanácsos hajnalban harmattal aratni.

Midőn a zab zöld színéből sárgásba foltosodik s magházai ki nem nyíltak, minden akadály nélkül aratható. Ilyenkor szalmája a kalász — zászló — alatt egyenlő szalmasárga. Egyetlen erésnél mindig az első érés veendő tekintetbe, mert ott vannak a legtökéletesebb és legszebb magvak. A zab utánérik a renden s utánérés előtt, míg szár görcei ki nem száradtak, nem is tanácsos összehordani.

A tökéletes érés előtt learatott gabonának csiraképesége épen semmit nem csökken s habár a teljes állapotban learatott gabona is némileg utánérik és csiraképes, még sem tanácsos az aratást előbb, mint félérésben megkezdeni, t. i. midőn a magvak tökéletesen kifejlődtek, az érés folyamatában vannak, de már nem tejesek.

(Gy. Mg.)

A paták és csülkök gondozása.

Szabadban élő állatokról, melyek kényük-kedvök szerint mozoghatnak, gondoskodott a természet; ezeknél a paták és csülkök ápolása különös gondot nem igényel. Másképp ál a dolog az istálon tartott állatoknál. Lássuk röviden a követendő szabályokat.

Tisztátalan tartásnál a pata és csülök talpára piszok tapad, mely rothadásnak indul, miáltal lovaknál könnyen előáll a száru állomány rothadása, juhoknál pedig hénaság fordulhat elő. Mindennapi takarítás, — friss alom minden ilyenmü bajtól megkímél. Lóvaknál, melyek meg vannak vasalva, igen ajánlatos a pata mindennapi takarítása.

Ugy a pata, mind a csülök felülről lefelé nő; ha el nem kopik — mint az istállon tartott állatoknál szokott lenni — egész idomtalanú lehet, mert a pata fala megnyulik, magos lesz és betörök; a kérődzőknél alá fordul s minthogy a lá bujj folyvást nő, az állat állása és járása bizonytalanú válik természetes járása megváltozik s pata és csülök bajok állnak elé. A patákat időnként kerekre kell faragni; a csülköket hasonló gondozásban részesítsük.

A pata és csülök épen tartására bizonyos nedvesség fok szükséges. Ha az állatok legelőre járnak megtalálják ott, úgy szintén vasolatlanul istállóban is. A vasalt paták igen könnyen szenvednek szárazság miatt, miért is szükséges időnként megnedvesíteni, vízzel öntözgetés, vagy agyag és trágya boro-gatások által. Némelyek az így nedvesített patákat azután zsi-radékkal kenik be.

Azonban a folytonos és tulságos nedvesség is káros hatású; különösen a trágyalé a patát nagyon lágyítja és rothadást idéz elé; áll ez télen kivált juhoknál, miért is száraz almozás nem eléggé ajánlható. Különös befolyást gyakorol állataink patáira a talaj, melyen őket tartjuk. Posványos, alantos helyeken járó lovak patái puhábbak, durvábbak és többnyire elterült szélesek, míg magos fekvésű legelőn járó lovaknál a paták keményebbek, erősebbek és szárazabbak.

A megvasalt pata a nedvességtől keveset szenved, miután a talajjal közvetlenül nem érintkezik. A hátsó lábak rendszeren nedvesebbek, mint az első, mert több vízzel érintkeznek. Száraz alom, szárazan tartja a patát. Az angolok legelőbb láták át, hogy a pata ép fenntartása végett, bizonyos nedvességre van szüksége, miért is e célra párnákat és papucsokat stb. használtak, melyek azonban nem multhatatlanul szükségesek.

Legveszedelmesebb a patára a trágyalé és vizellet hatása, mert ezek gyors rothadást idéznek elő. Nedves patának zsiradékkal kenése is ártalmas, mert ismeretes, hogy pl. átázott bőr, ha megkenjük száradás után még keményebb és törekenyebb lesz, mint volt kenés előtt, ugyan ez ál a patánál is. Ha a patát — anélkül, hogy tisztogatnók befeketítjük — nem értünk célzt, mert a piszkot is bemázoljuk. A kenőcsök zsir vagy faggyu többnyire csak felületesen hatnak, mert a patát nem lágyítják, csak a nedvesség elpárolgását hátráltatják.

A legjobb vasalás is rontja a patát, miért is legjobb volna lovainkat vasalatlanul járatni, de miután ez nem lehetséges, iparkodjunk lehető jól vasaltatni; nyáron át legjobb a sarok nélküli patkó, csak ez sem mindenütt használható. A fél vasalás is megtenné a szolgálatot, mert a pata hegye van a kopásnak leginkább kitéve. Elromlott pata helyre állítása végett legjobb a lovat, mérsékelt nedves legelőn járatni.

Rösler Károly.

Egyveleg.

— A phylloxeráról. A földmivelési minister ur N.-Enyeden választói előtt tartott beszámoló beszédében, június 26-án így nyilatkozott: „A ph. ellen legjobb eljárás: teljes elzárása a szőlőknek, minden idegen szőlővesszőkkel szemben. Az ifju szőlőtöke határozottan inkább ellentáll a ph. pusztításának, mint a már elvényt. A szénkeneg nem képes ugyan ph-t utolsó egyedig kipusztítani, de terjedését és szaporodását tetemesen gátolja.”

Hivatalos körrendeletben értesítettnek a hatóságok, hogy a külföld „a nálunk ujabban jelentkezett ph. vész miatt, Magyarországról a szőlőtő összes alkatrészeinek bevitelét — kivéven az egészséges vidékről származó szőlőgyümölcsöt — betiltotta. Minden gyümölcs kereskedő vegye figyelembe, hogy bármi nemü gyümölcsnek szőlőlevélbe csomagolásától óvakodjék, mert a külföldi hatóságok az ilyen szállítmányt határaikon kérelhetetlenül megsemmisítik.

A főnnebbiek után úgy hisszük, felesleges indokolni azon ujjabb sürgetésünket, hogy nálunk is itthon, saját belterületünkön, a szőlőtő minden alkatrészeinek szállítása mentől előbb teljesen eltiltassék! csak így lehet szőlőinket minden idegen szőlővesszőtől egészen elzárni. A szakértők kiképzése végett K.-Monostoron elrendelt tanfolyamra a kiválasztott férfiak egybehivatása még nem történt meg, pedig ezek kiképzésük előtt el nem kezdhetik az ország gyanus telepeinek tervbe vett vizsgálatát. Gyorsabb intézkedéseket s a megbízandó szakértők számára lehető szabad kezelt kívánunk, hogy ne kelljen minden csekély formásági kérdés miatt a központhoz

fordulni utasításért, hanem belátásuk és a körülmények szerint fennakadás és késlekedés nélkül telessék azt, a mi legczél-szerűbb. Sz.

Értesítés a ragályos és járványos állati betegségekről 1880. június hó 30-ig.

M e g y e	K ö z s é g	Az állatok faja és da- rabszáma	A kór meg- nevezése	Elhullt vagy gyógykezel- tetik
Alsó-Fehér	Sz.-Kocsárd	1 ló	takonykór	kiirtatott
"	Vizakna	3 szarvm.	lépfene	elhullott
Fogaras	Griden	11 ló	rühkor	gyógykezel.
"	Kucsulata	18 "	"	"
Háromszék	Árpos	1 szarvm.	lépfene	elhullott
Maros-Torda	Tófalva	1 ló	takonykór	kiirtatott
Szeben	Dolmány	3 "	"	"

Horvát-Szlavonországban uralg a marhavész a károlyvárosi alispánság területén Prilisce, Jancani, Paka, Polje, Rosopajnik, Klanec, Pravolina és Mathese, — a sisseki alispánság területén pedig Kozjaca nevü községben.

A horváth-szlavon katonai határőrvidéken uralg a marhavész az ogulin-szluini kerület Ogulin, Skakavac nevü községeiben. Magszűnt a marhavész ugyanazon kerület Bassara és Brezovac nevü községeiben. Ujlag kiűtött Vidusevac nevü községében.

Magyarország területe marhavészmentes.

Vidéki gazdasági tudósítások.

Baróth, 1880. június 30.

A tavaszi termények kitünők. Az ősziek is jők a búzák némi ritkasága mellett. A füvek közepesek, de a folytonos esőzés nem igen enged alkalmat a széna készítésre, sőt már sok tekintetben károsá kezd válni a fölös nedvesség. Az ugar szántás könnyűséggel végezhető az alkalmas időben. A méheknek kedvezőtlen idejük járt, miért a szaporodás gyenge. Gyümölcs kevés. Az állatok jők s egészségesek.

Nagy Imre.

N.-Pestény, 1880. június 28.

Ősz vetéseink — különösen a rozs — jó hozamot ígérnek. E hó 9-étől, maig még mindég esik, mi a tengeri kapátást nagyon hátra vetette, mert részben még az első kapátást se végeztük be. Vizeink gyakran kiáradva kisebb-nagyobb károkat tesznek; különösen a hegyi patakok mentén nagy mérvű károkat vannak: épület, takarmány és terményekben. Szerencse, hogy az ugarlást, még e hó 9-ére elvégeztük, mert különben most már az esőzések miatt összetornyosult teendőink, nem engedték volna meg, hogy háromszori szántásba vessünk őszt. A diót, meggyet, körtét kivéve gyümölcsfánk úgy szólva semmi hozamot nem ígérnek. Konyha kerteinkben a vetemények szépen diszlenek, A káposztát már elültettük, mi várja már a kapát, de az eső gátol benne Állataink egészségesek. Valjon miész velünk, ha mind így tart az idő!

Dráguss Lajos,
gazdatiszt.

Szerkesztői izenet.

F. L. urnak Selmezz. — „Műszavainknak“ csak a jövő számban adhatunk helyet A másik küldeményt is vettük.

Üzleti heti szemle.

(A „Pesther Lloyd“ nyomán.)

Gabona és gyapjúpiacz Budapest, 1880. június 26-tól július 3-áig.

Buza üzletben rossz hangulat, nagy áresökkenéssel, forgalom 40,000 metermázsa, ár 11.10 frt.

Rozs csekély, forgalom — metermázsa, ár 10.10 frt.

Árpa gyenge üzlet.

Zab üzlet közepes, forgalom 5000 metermázsa, ár 7.00 frt.

Törökbuza üzlet gyenge, forgalom 10,000 metermázsa, ár 7.10 frtig.

Gyapju. Az elmúlt héten meglehetősen forgalom fejlődött ki. Elkelt körül-belül 1,000,000 klgrm. nagyobb részt fésűs

A gyárilag mosott gyapjuból elkelt 25,850 klgrm. adatot 2—3.85 frton klgrmjá.

Gabona-árak:

minimum és maximum: Budapest július 3. | Bécs július 3.

Buza	10.65 — 11.70 frt	10.17 — 12.80 frt
Rozs	10.00 — 10.20 frt	10.40 — 11.00 frt
Árpa, takarmány	— — —	— — —
Árpa, szeszfőzésre	— — —	8.50 — 9.00 frt
Árpa, seres	— — —	9.00 — 9.50 frt
Zab	7.20 — 7.60 frt	6.00 — 7.75 frt
Törökbuza	7.10 — 7.15 frt	5.85 — 8.50 frt

Budapesti marhavásár július hó 1. Őszi felhajtás 1698 drb nagy és 444 drb. apró marha. Ebből eladott 32 drb. bika, 783 drb. ökör, 560 drb. vágó tehén, 142 db. fejős tehén, 181 db. bival, 394 db. borju, 50 db. birka. Árak: bika darabonként 60—154 frt, ökör páronként 180—326 frt, vágó tehén páronként 130—242 frt, fejős tehén darabonként 90—216 frt, bival páronként 160—219 frt, borju darabonként 9—24 frt, birka páronként 8—17 frt. Húsárak 100 kilonként: ökörhús 52—54 frt, tehénhús 49—52 frt, borjuhús 60—90 frt, bivalhús 47—49 frt.

Bécsi marhavásár június hó 28-án. Összes felhajtás 2654 drb és pedig 1049 drb. magyar, 1325 drb. lengyel és 281 drb. német fajta. Árak 100 kilonként magyar hizó 52—58 frt, lengyel 52—56 frt, német 54—59 frt, tehén 50—53 frt, bika 48—51 frt.

Kőbányai sertésvásár július 2-án. (Az első magyar sertéshizláló részvénytársaság jelentése.) A hirtelen beállt nyomasztó hőség és a szükségletnél jóval nagyobb felhajtás, valamint a legtöbb német fogyasztási piacról beérkezett kedvezőtlen jelentések, az itteni üzletre befolyással voltak, mert a hét

végével a hangulat lanyhult és az árak csak gyengén tartották magukat. Augustusra klgrkint 60 krral kötötték.

Jegyzett árak: magyar válogatott 250—300 klgr. tiszta sullyal 61—61½ kr, 200—250 klgr. 61—62 kr, öreg sertésák 300 klgr. felül 59—60 kr, vidéki sertés 58—60 kr, szerb és román 60—61 kr. tiszta klgrmkint készpénzben. Eliség árak: tengeri 7.20 kr., árpa 7.90 kr. mm. készpénzért. Helyi állomány: június 25-én maradt 62,870 drb. Felhajtás: Alvidékről kövér 4270 drb., alvidékről sovány 2460 drb., Szerbiából 1110 drb., drb., Romániából 720 drb., Magyar kir. állam vasuttal 690 drb., vidékről 40 drb., összesen 72,160 drb. Elhajtás: Felvidékre 720 drb., Bécsbe (m. héten 150 drb.) 1750 drb., Csehországba 540 drb., Bodenbachon át 290 drb., Összekötő vasuttal 100 drb., Budapesti fogyasztás 1800 drb., Kültelki fogyasztás 60 drb., összesen 5230 drb. Marad állomány 66930 drb. A részvény szállásokban 11,580 drb. van elhelyezve.

Az egészségügyi és transito szállásokban június 25-én maradt 3229 drb., felhajtott: szerbiai 1108 drb., romániai 716 drb., összesen 5053 drb., ebből eladott 774 drb., marad állomány 4270 drb. é. p. 1290 drb. szerb és 2989 drb. román. A vizsgálatnál eddig 606 drb. a fogyasztás alól kivonatván, kiirtott.

Disznózsir üzletben a forgalom csekély, kész áru hordóval együtt 64—55 frt, július havi kötésben hordó nélkül 63 frt.

Szalonna üzlet gyengült, vidéki szalonna 55½—57 frt, városi áru 61—62 frt, füstölt szalonna 66—67 frt.

Bécsi sertésvásár június 28-án. Összes felhajtás 3060 drb., melyből 1347 drb. orosz-lengyel és süldő. Árak 100 kilonként: nehéz 55—56 frt, középnehéz 52—54 frt, süldő 32—47 frt.

Helyettes szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.

Hirdetések.

Jelzálog-kölcsönök

a birodalom bármely részében telekkönyvezett földbirtokra 1000 frttól kezdve bármily magas összegig, 4½ % vagy 6% kamat mellett törlesztésre a legelőnyösebb feltételek mellett, ugyszintén bekebelezett terhek kifizetését gyorsan eszközli a

Hat. engedélyezett

„Ipar- és kereskedelmi Ügynöki Iroda“.

(2.) (27—52.) Kolozsvárt, Páris-utca 19-ik sz. sajtóház.
Értokozhatni posta útján, vagy személyesen naponta d. u. 2—4 óráig.

Pincze felszerelési eszközök,
**bor és sörfejtő szivattyúk, dugaszoló és
 palaczköltő gépek,**

de különösen **gazdasági gépek nagy raktára,** ugymint
törökbuza morzsolók 35 forinttól kezdve,

Mayer-féle Trieurök,

melyek a konkolyt, bükkönyt és vad zabot tökéletesen kiválasztják
 kaphatók kedvező feltételek és jótállás mellett

**az első magyar gazdasági gépgyár összpontosított raktár
 és gépműhely erdélyországi fióktelepében**

(5.)

(49.—45.)

WALSER FERENCZ-mél

Kolozsvártt, bel-monostorutcza 12. szám.

P i n c z e i á r a k .

A heti vásár		Egy hectoliter vagy metermázsá*						100 kilo		1 köbméter	1 kilo
helye	napja	tiszta buza	alegy buza	rozsa	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tűzifa	marhahús
á r a k r a j o z á r o k b a n											
Bansteroze	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brassó	jul. 2	910	600	600	480	330	520	320	232	240	48
Galik-Szereda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Déva	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Erdsehetváros	jul. 3	800	650	550	—	340	450	240	—	250	44
Fogarás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
H.-Fehérvár	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
H.-Sz.-Miklós	jun. 26	1050	830	700	650	350	590	220	80	—	40
Hologsvár	jul. 1	90 10	—	630	—	430	460	260	200	300	48
H.-Vásárhely	jul. 1	1090*	790*	830*	640*	324	620*	300	100	450	44
Magy-Enyed	jul. 1	1110*	900*	750*	—	400	480	480	140	260	44
H.-Szeben	jul. 2	850	700	530	460	330	470	210	115	325	46
Bogasvár	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
H.-Sz.-György	jul. 1	920	860	600	480	320	500	300	160	250	44
H.-Régen	jul. 1	850	710	630	—	300	462	220	80	220	40
Sz.-udvarhely	jun. 22	1000	800	675	—	400	525	260	60	200	36

*) A csillaggal jelelt árak metermázsára értendők.

Mellékletek

300 darabonként 1 forint 40
 krajával számítatnak.

A hirdetés szövegét
 a t. megrendelőnek minden
 külön díj nélkül tot-
 zés szerint akarhányszor
 változtathatják.

Az „Erdélyi gazda” hirdetési díjszabályzata.											
A kívánt tér megnevezése	széri hirdetésnél										
	fizetendő forint										
	1-3	4-6	7-12	13-18	19-24	25-30	31-36	37-42	43-52		
1/16 v. orosz oldal	7	20	31	61	95	120	140	160	170	210	
1/16 v. fél „	4	10	18	33	48	60	70	80	90	105	
1/16 v. negyed „	3	6	9	17	24	30	35	40	45	53	
1/16 v. nyolczad oldal	2	3	5	9	12	15	18	20	23	27	
1/16 v. tizenhatod „	1	2	3	5	6	8	9	10	12	14	

Ezenkívül 30 kr. helyvedő díj annyszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

Egyletünk t. tagjai
 és

lapunk t. előfizetői

25% vagyis egy negyed rész
 engedményben részesülnek
 ha hirdetésük beküldésekor
 tagsági vagy előfizető
 minőségükre hivat-
 koznak.